

Berenschot

Handreiking effecten corona op het terrein van werk en inkomen

Probleemstelling en toekomstbeeld in vogelvlucht

De maatregelen die de overheid vanaf maart 2020 heeft genomen om de verspreiding van het coronavirus in te dammen, hebben een enorme impact op de economie en arbeidsmarkt. De effecten daarvan zullen ook consequenties hebben voor de gemeentelijke uitvoering van de Participatiewet en schuld-hulpverlening. Nu al zijn gemeenten verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Tijdelijke Overbruggingsregeling voor Zelfstandig Ondernemers (TOZO). Maar ook op de middellange termijn zijn effecten te verwachten: de werkloosheid zal verder toenemen, en daarmee ook het bijstandsvolume.

Intussen gaan we een nieuwe fase in. De coronamaatregelen worden langzaam aan afgebouwd en steeds meer organisaties blikken weer wat verder vooruit. Dan is het een goed moment om in beeld te brengen wat uw gemeente of regio te wachten staat. Eerder onderzochten we de landelijke impact van de coronacrisis op de bijstand. De vraag is nu wat de verwachte effecten zijn op uw eigen organisatie, welke beleidsopties u hebt en of uw organisatie beschikt over de capaciteit en competenties om daarop te anticiperen.

In deze handreiking gaan we eerst kort in op de lessen met betrekking tot re-integratie uit de vorige crises. Daarna bespreken we de mogelijke impact van de coronacrisis op het bijstandsvolume, baankansen voor Participatiewetters, de gemeentelijke meerjarenbegroting en de uitvoering. Vervolgens brengen we de verschillende beleidsopties in kaart. Tot slot besteden we aandacht aan het prioriteren en implementeren van de benodigde maatregelen.

Lessen uit vorige crises

Elke economische recessie is anders. Daarom moet bij het nemen van maatregelen ook gekeken worden naar de onderliggende oorzaken en de mogelijke effecten daarvan. Nu is de coronacrisis een van de voornaamste aanleidingen: complete sectoren werden van de ene op de andere dag stilgezet (zoals horeca en toerisme) of hadden te maken met zeer sterke terugloop door de beperkende maatregelen (zoals de detailhandel). Andere sectoren lijken juist winst te halen uit de huidige omstandigheden (waaronder IT, logistiek en supermarkten).

Wel kunnen we lering trekken uit eerdere recessies en zijn bepaalde contextfactoren vergelijkbaar. We noemen hier de belangrijkste:

- Tijdens de Grote Recessie kwam de echte piek in de werkloosheid pas rond 2011. Toen de recessie in 2008 begon, was er nog sprake van grote krapte op de arbeidsmarkt (vergelijkbaar met begin 2020). Bedrijven probeerden daardoor personeel zo lang mogelijk in dienst te houden; dat kon ook omdat ze een goede solvabiliteit hadden. Pas toen in 2011 na een korte periode van herstel de recessie toch langer bleek te duren (en de financiële reserves intussen waren uitgeput), begon de werkloosheid sneller te stijgen. Een vergelijkbare dynamiek kan ook nu ontstaan: begin dit jaar was in veel sectoren sprake van een krappe arbeidsmarkt. De overheid heeft veel bedrijven door de eerste maanden van de crisis heen geholpen. Nu komt het erop aan of bedrijven zich in de loop van 2020 weten te herstellen.

- De werkloosheid loopt tijdens een crisis relatief sterk op onder laagopgeleiden. Tijdens de Grote Recessie gebeurde dit met 6 procentpunt, tegenover 2 procentpunt voor hoogopgeleiden. Andere kwetsbare groepen zijn Nederlanders met een migratieachtergrond en flexwerkers.
- In de Grote Recessie verschilde de kans op werkloosheid onder ouderen en jongeren niet heel veel. Wel hadden jongeren grotere kans om weer aan het werk te komen. Een groot deel van de huidige populatie langdurig bijstandsgerechtigden zijn de veertigers die tijdens de Grote Recessie hun baan verloren.
- De effecten van een recessie op zzp'ers zijn over het algemeen minder zichtbaar en worden daarmee mogelijk onderschat. Wellicht hebben gemeenten nu baat bij de uitvoering van de TOZO: ze hebben vroegtijdig in beeld welke zelfstandigen in de knel komen.
- Tijdens een recessie moet het effect van dienstverlening op de werkloosheidscijfers niet worden overschat, aangezien de vraag naar arbeid in die periode ook lager is. Bovendien zijn verdringingseffecten sterker in een zwakke arbeidsmarkt. Dat laat onverlet dat inzet op re-integratie ook in tijden van recessie van belang is: effectieve dienstverlening kan bijdragen aan het onderhoud aan menselijk kapitaal, en beperkt het verder vergroten van de afstand tot de arbeidsmarkt van kwetsbare groepen. Dat kan een positief effect hebben op het economisch herstel na de recessie.

- Ook tijdens een crisis is het van belang om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt (onder andere door middel van BBL) zo goed mogelijk te handhaven. Zo bleek uit de tussenevaluatie van de sectorplannen dat financiering van extra leerwerkplekken heeft bijgedragen aan het op peil houden van de instroom van nieuw personeel. Een verplicht leerwerkprogramma voor jongeren bleek gedurende de Grote Recessie overigens niet effectief te zijn. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat baan-kansen voor jongeren sowieso sterker dalen tijdens een crisis.
- Scholing en trainingsprogramma's zijn mogelijk effectiever in een recessie dan gedurende periodes met een hoogconjunctuur. In dat laatste geval leidt scholing op korte termijn tot een insluitingseffect: wie onderwijs volgt, heeft geen tijd om te werken. In een recessie is dat minder van belang omdat deelnemers op de korte termijn sowieso een lagere kans op werk hebben. Op de langere termijn kunnen zij dan juist baat hebben bij verbeterde vaardigheden.
- Tijdelijke ondersteuning van werkgevers met een subsidie is een van de effectievere vormen van actief arbeidsmarktbeleid. In het algemeen is er sprake van een klein effect op de korte termijn, maar een groter effect op de middellange en lange termijn. Er zijn aanwijzingen dat dit ook geldt gedurende een recessie. Bij een studie in Frankrijk tijdens de recessie na 2008 bleek een tijdelijke aannamesubsidie gericht op kleine bedrijven zeer effectief. Belangrijk is dat de subsidie tijdelijk is (maximaal een jaar).

Stappenplan en handreikingen

Hoe kunt u nu het beste aan de slag binnen uw eigen organisatie?
De volgende figuur omvat concrete stappen, met per stap concrete aandachtspunten en adviezen om hiermee om te gaan.

Figuur 1 Stappenplan

HANDREIKING EFFECTEN CORONA OP HET TERREIN VAN WERK EN INKOMEN

Stap
1

Analyseer de impact

Effecten op bijstandsvolume

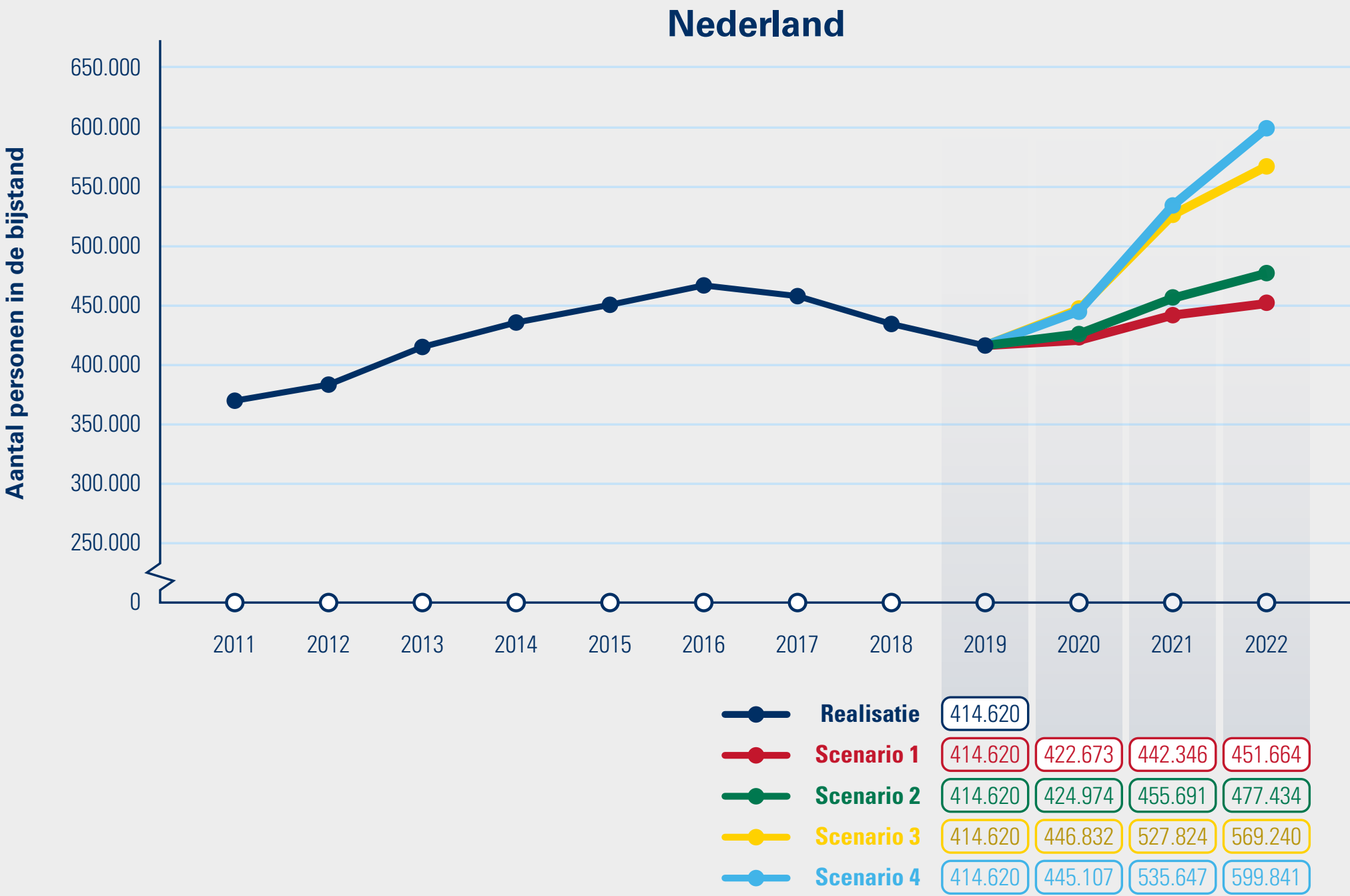
Een goede impactanalyse van de coronacrisis voor uw organisatie begint met een inschatting van het toekomstige bijstandsvolume. Dat is immers in belangrijke mate bepalend voor de te maken keuzes over de toekomstige inzet van instrumenten, budgetten en personeel. Het navolgende kader biedt hierover meer informatie.

Berenschot heeft op basis van scenario's van het Centraal Planbureau (CPB) een eerste prognose gemaakt van het bijstandsvolume na corona. De verwachting is dat de coronacrisis landelijk een fors effect zal hebben op het bijstandsvolume (zie onderstaande grafiek). In twee van de vier scenario's komt het bijstandsvolume zelfs boven de langjarige piek van 2016. U kunt voor uw eigen gemeente berekenen wat het effect is van corona in de vier scenario's van het CPB.

Benieuwd welk effect corona heeft op het bijstandsvolume in uw gemeente? Neem dan voor meer informatie contact op met

Martin Heekelaar
m.heekelaar@berenschot.nl
06-23152767

Figuur 2 Prognose bijstandsvolume na corona (bron: CBP/CBS; bewerking © Berenschot).

HANDREIKING EFFECTEN CORONA OP HET TERREIN VAN WERK EN INKOMEN

Stap 1

Effecten op baankansen van Participatiewetters

- Het bijstandsvolume neemt naar verwachting fors toe, maar de baankansen van mensen met een Participatiewetuitkering zullen naar verwachting dalen. Dit is overigens deels te vermijden: een effectieve inzet van re-integratie-instrumenten zoals jobcoaching of loonkostensubsidies kan voorkomen dat Participatiewetters als laatste in de rij eindigen. Ook kunnen gemeenten werkgevers ontzorgen bij de bemiddeling en begeleiding van mensen uit de doelgroep, waardoor het voor werkgevers aantrekkelijk blijft om samen te werken.
- Daarnaast hoeft de coronacrisis niet per se slecht uit te pakken voor Participatiewetters, omdat de ene sector harder wordt geraakt dan de andere en in sommige sectoren zelfs nieuwe kansen ontstaan. Zo verwachten sommige economen dat bedrijven eenvoudig productiewerk zullen terughalen naar Nederland, waardoor gemeenten en sw-bedrijven mogelijk meer mensen kunnen bemiddelen naar deze sectoren. Onderzoek in uw regio aan de hand van de [UWV arbeidsmarktinformatie per arbeidsmarktregio](#) of er kansrijke sectoren zijn.

Het volgende kader biedt nadere informatie over de effecten op de baankansen van mensen met een arbeidsbeperking en de realisatie van de Banenafpraak.

Effecten op baankansen van mensen met een arbeidsbeperking en realisatie Banenafpraak
Mensen met een arbeidsbeperking hebben in de meeste gevallen ondersteuning nodig om duurzaam aan het werk te gaan bij een reguliere werkgever. Deze ondersteuning vraagt inzet van instrumenten zoals werkfit-trajecten, jobcoaching en loonkostensubsidie. Niet te onderschatten is de inzet van werkgevers, die onder andere functieprofielen aanpassen en begeleiding op de werkvloer inregelen, om de plaatsing duurzaam te maken.

De Banenafpraak heeft werk voor mensen die een extra steuntje in de rug nodig hebben de afgelopen jaren goed op de kaart gezet. De inspanning wordt echter geleverd door een deel van de werkgevers in Nederland, en zeker nog niet door alle. Door de onzekerheid in de huidige situatie is het de vraag of deze groep werkgevers in de aankomende periode zal toenemen – wat nodig is om de Banenafpraak te realiseren. Ook ligt het in de lijn der verwachting dat mensen met een arbeidsbeperking hun baan verliezen en aanspraak moeten maken op een uitkering. Gemeenten hebben als belangrijke taak deze specifieke doelgroep niet uit het oog te verliezen.

De inzet van instrumenten en aansluiten bij kansrijke sectoren kan een positieve invloed hebben op het aan het werk krijgen en houden van mensen met een arbeidsbeperking. In de huidige onzekere situatie is een goede en adequate informatievoorziening en ontzorging van werkgevers belangrijk in dit proces. Investeer in samenwerking tussen gemeente en werkgevers om kansen voor deze doelgroep optimaal te benutten.

Jongeren vanuit het Praktijkonderwijs vormen sinds de invoering van de Participatiewet een significant deel van de instroom voor gemeenten. De meesten van hen hebben een degelijk arbeidsvermogen, maar aanvullende ondersteuning nodig om duurzaam aan het werk te komen en te blijven. Door praktijkstages vinden deze jongeren aansluiting op de arbeidsmarkt;

de afgelopen jaren hebben Praktijkscholen en gemeenten veel geïnvesteerd om deze stages optimaal te benutten. Een mogelijk aanvullend effect van de coronacrisis is het wegvallen van deze praktijkstages, wat een negatieve impact kan hebben op het leren van werknemersvaardigheden en het doorstromen naar een werkplek aansluitend aan de stage.

De problematiek bij mensen met een arbeidsbeperking, maar specifiek ook bij jongeren vanuit het Praktijkonderwijs, raakt niet alleen het domein onderwijs en arbeid. Vaak is er ook sprake van ondersteuning vanuit de Wmo en Jeugdzorg. De effecten van de coronacrisis zullen zich voor deze jongeren ook op deze domeinen manifesteren. Het integraal aanpakken van de effecten kan van toegevoegde waarde zijn om deze jongeren, met nog een heel leven voor zich, een goede start te geven in de maatschappij.

Meer weten over de effecten van corona op de baankansen voor Participatiewetters? Neem dan contact op met

Ingrid Beukman
i.beukman@berenschot.nl
030-2916896

Sanne Giesen
s.giesen@berenschot.nl
06-11472709

HANDREIKING EFFECTEN CORONA OP HET TERREIN VAN WERK EN INKOMEN

Stap 1

Effecten op de uitgaven

- De voornaamste impact van de coronacrisis op uw meer-jarenbegroting ontstaat door de verwachte toename van het bijstandsvolume en het effect hiervan op de uitgaven aan uitkeringen.
- Door de hogere instroom zal de benodigde capaciteit toenemen en zullen de uitvoeringskosten stijgen. Deze kunt u (tot op zekere hoogte) dempen door uitvoeringscapaciteit te verschuiven van andere plekken in de organisatie naar de organisatieonderdelen die zich bezighouden met aanvragen en beheer van uitkeringen.
- Mogelijk nemen ook de re-integratiekosten toe. Hierin zult u eveneens prioriteiten moeten aanbrengen. De verandering in de uitgaven hangt mede samen met de keuzes ten aanzien van de re-integratie.
- Op het terrein van de Wsw c.q. de participatiebedrijven ontstaan vaak hogere uitgaven of vallen inkomsten weg als gevolg van corona. Het is lastig in te schatten wat het effect is op de langere termijn. Als het economisch herstel de komende jaren tegenvalt, blijven ook de rendementen van de sw-bedrijven dan wel de participatiebedrijven achter (bijvoorbeeld door tegenvallende inkomsten als gevolg van een lagere afzet of lagere tarieven).
- Tot slot zal er een groter beroep worden gedaan op bijzondere bijstand en schuldhulpverlening, waardoor de kosten toenemen.

Effecten op de beschikbare budgetten

- Op termijn zal de coronacrisis effect hebben op het bijstandsbudget, aangezien het macrobudget van het BUIG-budget periodiek wordt aangepast aan de landelijke uitgaven. Dit betekent echter niet per se dat individuele gemeenten daardoor volledig in de extra uitgaven worden gecompenseerd. Alleen gemeenten die beter dan

gemiddeld presteren qua ontwikkeling van het bijstandsvolume, zullen voldoende hebben aan aanpassing van het macrobudget. De coronacrisis is dan ook een stevige stimulans om goed te kijken naar uw eigen uitvoering, en dan met name naar instroompreventie, handhaving en uitstroombevordering.

- Naast de verwachte aanpassing van het macrobudget heeft het Rijk € 566 miljoen uitgetrokken voor algemene coronacompensatie voor lokale en regionale overheden. Specifiek is voor de sw-bedrijven € 90 miljoen gereserveerd voor de periode maart tot juli 2020.
- Voorts heeft de staatssecretaris van SZW in het najaar van 2019 in een brief aan de Tweede Kamer bekendgemaakt dat het ministerie naar aanleiding van de evaluatie van de Participatiewet nadenkt over een andere financiering van loonkostensubsidies die meer zekerheid biedt aan gemeenten over de langjarige financiering daarvan. Door de coronacrisis is het debat in de Tweede Kamer over de evaluatie van de Participatiewet uitgesteld. De verwachting is daarom dat de nieuwe financiering waarschijnlijk pas na september 2020 bekend wordt.
- De middelen in het Gemeentefonds voor de uitvoering van de Participatiewet en bijzondere bijstand bewegen mee met het aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering en/of een loonkostensubsidie. Dit zogenoemde cluster inkomen en participatie neemt daardoor naar verwachting in omvang toe.
- De middelen voor re-integratie en begeleiding gaan jaarlijks omhoog, maar bewegen niet mee met een extra toe- of afname van het aantal mensen in de bijstand of met een loonkostensubsidie.
- Houd er rekening mee dat vanaf 2022 naar verwachting veranderingen optreden in het Gemeentefonds. Ook hier is het voornemen van het kabinet om de rijksvergoeding

meer te laten meebewegen met het aantal mensen met een loonkostensubsidie.

- Berenschot heeft samen met Cedris de zogenoemde [inspiratietool](#) ontwikkeld. Die biedt u een indicatie van de besparingen op uitkeringen door gebruik te maken van het instrument loonkostensubsidie. De tool laat ook zien hoe maatregelen doorwerken op de hoogte van de beschikbare budgetten.

Effecten op de uitvoering

- De coronacrisis heeft allereerst een kwantitatief effect op de uitvoering, namelijk een verwachte toename aan bijstandsaanvragen. Dit heeft gevolgen voor de formatie en werklust. Anticipeer daarom nu al op deze gevolgen aan de hand van een volumeraming op maat voor uw gemeente(n).
- Daarnaast heeft de coronacrisis een kwalitatief effect op de uitvoering. Doordat de baankansen van de doelgroepen van de Participatiewet veranderen, dienen ook de instrumenten die gemeenten inzetten om uitstroom te bevorderen mee te veranderen. Dit geldt voor re-integratie-instrumenten en voor instrumenten die werkgevers ontzorgen bij het bieden van werk aan Participatiewetters.
- Verder voorzien we een effect op de samenwerking met maatschappelijke partners. Maatschappelijke partners spelen een belangrijke rol bij onder andere preventie, het oplossen van multiproblematiek en de tegenprestatie, maar krijgen net als veel andere sectoren te maken met knellende budgetten. Dit vraagt om een goede dialoog tussen gemeente(n) en partners.

Bijstandsvolume: aan welke knoppen kunt u draaien?

In opdracht van de Programmaraad (UWV, Cedris, Divosa en VNG) heeft Berenschot een dashboard Participatiewet ontwikkeld. Hierin staan de belangrijkste knoppen waar bestuurders, managers en beleidsmakers aan kunnen draaien om het bijstandsvolume te beïnvloeden. Het dashboard geeft niet alleen een inschatting van het volume-effect van maatregelen, maar ook van het financiële effect. U kunt het dashboard kosteloos bij Berenschot opvragen. Uiteraard is het ook mogelijk om specifiek voor uw gemeente na te gaan welke beïnvloedingsmogelijkheden u hebt en hoe u deze in uw regionale context kunt benutten.

Loonkostensubsidie en begeleiding

- Een belangrijke vraag is hoe het instrumentarium van loonkostensubsidies en begeleiding zich houdt na de coronacrisis. Gemeenten waren goed op weg met het aan de slag helpen van nieuwe doelgroepen met een arbeidsbeperking in de Participatiewet (zie hiervoor de Landkaart Participatiewet van Berenschot).
- Een forse stijging van het aantal mensen in de bijstand heeft als risico dat meer middelen ingezet gaan worden voor de extra instroom in de Participatiewet als gevolg van corona en minder voor de groepen die afhankelijk zijn van een loonkostensubsidie en/of begeleiding. De vraag is of dat verstandig is. Deels gaat het bij de extra instroom als gevolg van corona om mensen die ook zonder hulp aan de slag komen, zodra de mogelijkheid zich voordoet. Bij de groep met een extra grote afstand, als gevolg van een arbeidsbeperking, is dat meestal niet het geval. Het risico bestaat dat zij daardoor verder achterop raken en op termijn helemaal niet meer aan de slag komen. Gemeenten maken hierin zelf keuzes. In het verleden bood de Wsw een zekere bescherming, maar deze wet geldt niet meer voor de nieuwe doelgroep.

Re-integratie

Hieronder benoemen we de mogelijke stappen om te bepalen welke re-integratie-instrumenten u in de toekomst wilt inzetten.

Stappen om te bepalen welke re-integratie-instrumenten u in de toekomst inzet

1. Maak een politiek-bestuurlijke afweging of u, gegeven de veranderde baankansen en het beperkte re-integratiebudget, prioritaire doelgroepen wilt aanwijzen, bijvoorbeeld jongeren of mensen met een arbeidsbeperking.	specifiek beleid kunt maken met welk instrument u de uitstroom richting welke sector(en) wilt bevorderen. Deze derde stap resulteert in keuzes welke instrumenten u in de toekomst meer, minder of helemaal niet wilt inzetten.
2. Scan de effectiviteit van uw huidige re-integratie-instrumenten, onder andere door de uitstroom per instrument onderling te vergelijken. Hierbij is het van belang om de klantcontacttijd expliciet mee te wegen, omdat onderzoek van onder andere het CPB uitwijst dat dit een van de meest effectieve re-integratie-instrumenten is.	4. Verdeel, rekening houdend met de prioritaire doelgroepen uit stap 1, de beschikbare re-integratiemiddelen over de doelgroepen van de Participatiewet. Maak vervolgens per doelgroep een keuze uit de door u geselecteerde instrumenten bij stap 3. Dit resulteert in een concreet beleidsvoornemen welke instrumenten u voor welke doelgroepen wilt inzetten.
3. Maak per instrument een inschatting van het verwachte effect van de coronacrisis op de effectiviteit van het instrument. Het is nuttig om hierbij de sectoranalyse van het UWV van de baankansen per sector te betrekken, zodat u heel	Uiteraard kunt u bovengenoemde stappen verder verfijnen, bijvoorbeeld door te kijken naar kosten per traject, doorlooptijd, mate van terugval, et cetera. Wij gaan hier desgewenst graag met u over in gesprek.

Begroting: hoe maakt u uw begroting coronaproof?

- Op grond van de scenarioanalyse van het bijstandsvolume na corona voor uw gemeente die wij voor u kunnen uitvoeren, kunt u uw begroting coronaproof maken.
- Naast het aanpassen van de begroting is ook de communicatie van de begroting aan college(s), ra(a)d(en) en partners belangrijk. In deze onzekere tijden is het zaak om onderling de financiële verwachtingen af te stemmen en gezamenlijk een risicoafweging te maken op grond van de genoemde scenarioanalyse.

HANDREIKING EFFECTEN CORONA OP HET TERREIN VAN WERK EN INKOMEN

Stap 2

Uitvoering: wat betekent de coronacrisis voor de formatie van uw sociale dienst?

In het volgende kader bieden we u een handreiking voor het maken van een goede calculatie van de gevolgen van de coronacrisis voor de formatie en kosten van uw sociale dienst.

Met een goede formatiecalculatie anticiperen op stijgende volumes

- Al vele jaren maakt Berenschot in opdracht van gemeenten en (intergemeentelijke) sociale diensten formatiecalculaties rond werk en inkomen. In 2017 hebben we al onze kennis over formatie en uitvoeringskosten op dit terrein en in het bredere sociale domein gebundeld in de Benchmark Sociaal Domein. Dankzij deze benchmark beschikken we voor tientallen gemeenten en (intergemeentelijke) sociale diensten over formatiecijfers en uitvoeringskosten tot op functieniveau, waardoor we u gedetailleerde en uitstekend onderbouwde formatieadviezen kunnen geven.
- Daarnaast hebben we alle kennis in huis voor het maken van goede prognoses, zodat u qua formatie en uitvoeringskosten kunt anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Zo hebben we in 2014 in opdracht van de VNG een formatierekenmodel gemaakt voor de Participatiewet, een model dat jarenlang veelvuldig gebruikt is. Naar aanleiding van de coronacrisis ontwikkelt Berenschot momenteel een formatiecalculatiemodel dat de verwachte effecten van de coronascenario's op uw formatie en uitvoeringskosten prognosticeert. Omdat we verwachten dat het model wederom veelvuldig gebruikt zal worden, zijn de kosten voor het gebruik ervan binnen uw organisatie relatief beperkt.

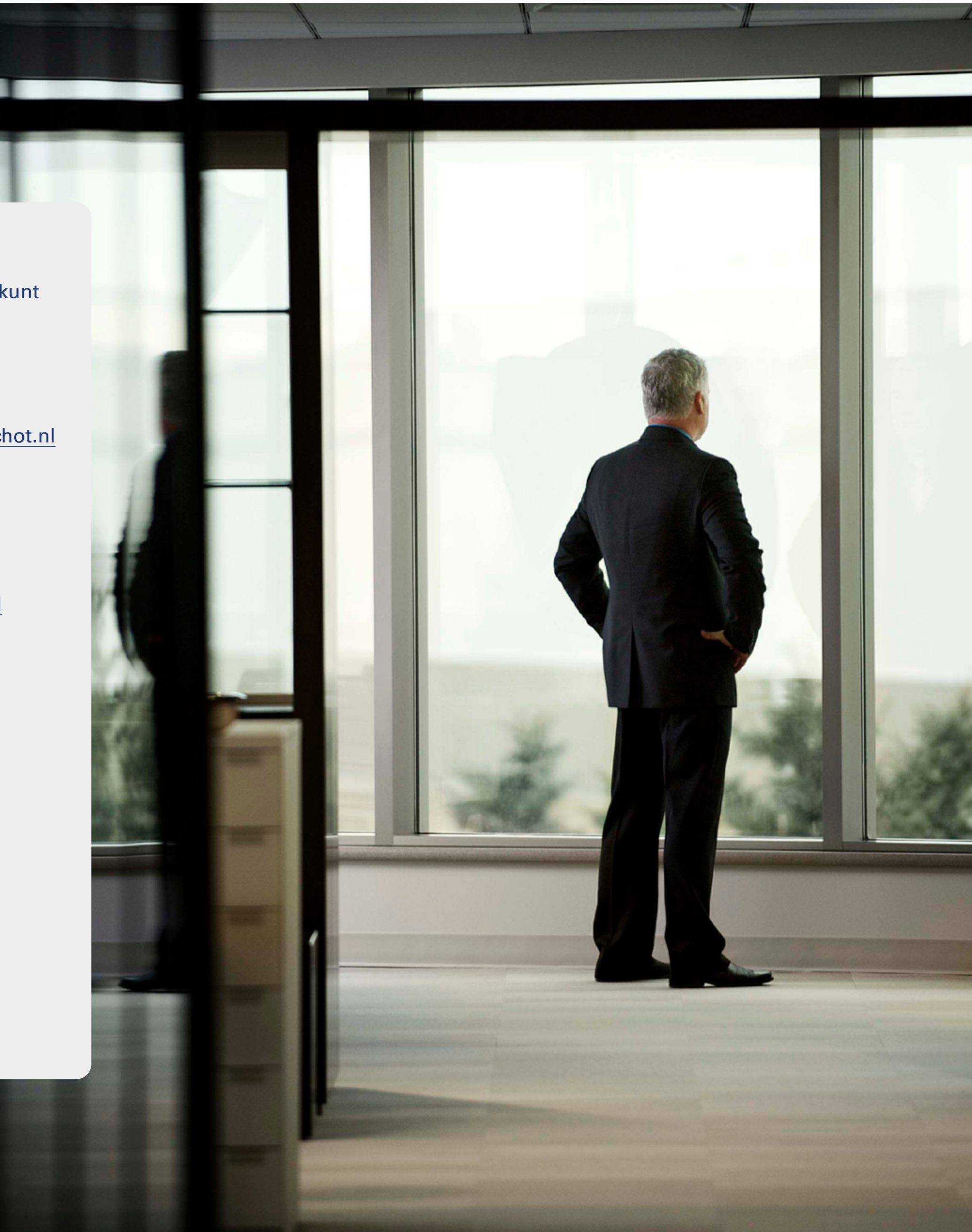
Bent u benieuwd op welke beleidsopties u kunt voorsorteren? Neem dan contact op met

Paul Schenderling
p.schenderling@berenschot.nl
06-23195860

Johannes ten Hoor
j.tenhoor@berenschot.nl
06-13790847

HANDREIKING EFFECTEN CORONA OP HET TERREIN VAN WERK EN INKOMEN

Stap 2

Corona en inburgering

- Voor de gemeentelijke organisatie gaat er veel veranderen op het gebied van inburgering. Niet alleen vanwege de impact van corona en de anderhalvemetersamenleving, maar ook omdat het stelsel van inburgering gewijzigd gaat worden. Er komt nieuwe inburgeringswetgeving aan, waarbij gemeenten verantwoordelijk worden voor de inburgeringstrajecten. Berenschot heeft hier enige tijd terug een [green paper](#) over geschreven; de wetgeving is sindsdien iets veranderd, maar op hoofdlijnen hetzelfde gebleven.
- Het kabinet heeft aangekondigd dat de nieuwe wetgeving ‘zo snel mogelijk’ zal worden ingevoerd. Het streven is nu 1 juli 2021.

In het navolgende kader bieden we u een handreiking om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis op de invoering van de nieuwe Wet inburgering.

U hebt nog een jaar de tijd om goed voor te sorteren. Wat kunt u nu al doen?

De nieuwe Wet inburgering wordt hoogstwaarschijnlijk ingevoerd tijdens een recessie. Dus zullen er voor inburgeraars weinig plekken zijn voor betaald of vrijwilligerswerk. Zij zullen dus minder sociale contacten hebben met mensen die al de taal spreken, waardoor zij minder ervaring hiermee kunnen opdoen. Ook de anderhalvemetersamenleving maakt het waarschijnlijk lastiger voor hen om hun draai te vinden in een nieuwe gemeente, omdat buurthuizen, sportclubs, taalcafés en dergelijke maar beperkt open zullen zijn. Daarnaast is er minder contact met anderen op straat en in gemeenschappen. Ook zullen er weinig tot geen gezamenlijke lessen zijn. Inburgeraars komen elkaar dus ook lastiger tegen, zodat ze minder ervaringen kunnen delen en minder samen leren. Net als veel andere studenten zullen ze dit thuis achter een computer moeten doen. Digitaal onderwijs is voor studenten en scholieren, en dus ook voor inburgeraars, echter veel lastiger.

Daarnaast wordt inburgeren en integreren bemoeilijkt als de inburgeraar een kleine sociale kring heeft, bijvoorbeeld vanwege het ontbreken van sociale netwerken, het hebben van werk of het deel uitmaken van een lokale gemeenschap. Dit zal gezien de corona vaker optreden en ertoe leiden dat de trajecten minder kans van slagen hebben en waarschijnlijk langer gaan duren.

Het traject voor uw inburgeraars snel en succesvol laten verlopen, vraagt creativiteit van uw organisatie. Anticipeer hierop aan de hand van de volgende vragen: kent u het huidige veld van vrijwilligers al goed? Kunt u gebruik maken van gemeentelijke voorzieningen waarbij mensen elkaar op gepaste afstand toch kunnen ontmoeten? In welke bestaande zaken kunt u investeren, en wat moet u zelf opzetten?

Ten slotte: begin nu al met het maken van financiële prognoses en reken de benodigde formatie uit om de wet goed te kunnen uitvoeren. Zo kunt u tijdig starten met werven en komt u volgend jaar beslagen ten ijs.

Meer weten over de mogelijke stappen rond inburgering? Neem dan contact op met

Bob Kersten
b.kersten@berenschot.nl
06-50254274

HANDREIKING EFFECTEN CORONA OP HET TERREIN VAN WERK EN INKOMEN

Stap 2

Corona en schuldhulpverlening

- Het effect van de coronacrisis komt, met enige vertraging, ongetwijfeld na de zomer ook tot uiting in een toename van het aantal aanvragen voor schuldhulp. De crisis heeft op termijn immers voor veel Nederlanders ingrijpende inkomensgevolgen.
- Nederland kent naar schatting 1,4 miljoen huishoudens met problematische schulden of risico daarop, waarvan ongeveer een half miljoen kampt met problematische schulden. Een deel van deze financieel kwetsbare groep zal dieper in de problemen raken. Lang niet iedereen vraagt op tijd om hulp en slechts een beperkt deel van de huishoudens met schulden is in beeld bij gemeenten of (schuld)hulpverlening, ondanks het feit dat veel gemeenten hun best doen om vroegtijdig in contact te komen met inwoners met schuldenproblemen.
- In de afgelopen periode zijn zzp'ers qua inkomen zwaar getroffen, waarbij deze groep een beroep kon doen op de TOZO-regeling. Naar verwachting zal een deel van hen, met name degenen zonder voldoende reserves, in betalingsproblemen komen en zich dus mogelijk ook bij de gemeenten gaan melden voor (schuld)hulp. Landelijk gaat het naar onze [inschatting](#) (gebaseerd op het aantal zzp'ers dat niet de middelen heeft om een arbeidsongeschiktheidsverzekering af te sluiten) om ongeveer 150.000 zzp'ers.
- In de toeloop naar schuldhulp lijkt momenteel sprake van een 'stilte voor de storm'. Onze inschatting is wel dat de effecten vertraagd (mede omdat schuldeisers zich tot op heden terughoudend hebben opgesteld) alsnog tot die stijging gaan leiden. Zodra de economische activiteit weer toeneemt, zullen ook bij invordering de teugels aangetrokken worden, temeer omdat veel ondernemers ook kampen met financiële druk. En bij de reeds kwetsbare groep zal dit tot meer problemen leiden.

In het volgende kader bieden we u enkele handvatten voor het goed opvangen van een hoger aantal aanvragen schuldhulpverlening.

Wat betekent de verwachte toename van de aanvragen schuldhulpverlening voor uw organisatie?

Ook bij de aanvragen schuldhulpverlening gaat het om het vinden van de balans tussen korte termijn en langere termijn. Een toenemend beroep op gemeentelijke ondersteuning in combinatie met uw beperkte tijd en middelen, zet uw uitvoeringsorganisatie onder druk. Mogelijk ontstaat een situatie van 'pompen of verzuipen'. Ontsnappen aan die druk lijkt niet reëel, maar tegelijkertijd is het van belang om de effecten op de langere termijn niet uit het oog te verliezen. Zonder hulp kunnen schuldenproblemen nu eenmaal snel toenemen en het helpen oplossen van geëscaleerde schuldenproblemen kost veel meer tijd en energie dan wanneer u in een eerder stadium hulp aanbiedt.

We beseffen dat uw gemeente keuzes wil en moet maken op basis van de lokale situatie en de inrichting van beleid en uitvoering in het sociaal domein. Toch geven we u graag de volgende aandachtspunten mee:

- Blijf strategisch denken, ook als de (werk) druk heel hoog is. Vermijd de valkuil om onder druk van de omstandigheden preventie en vroegsignalering los te laten of te verwaarlozen. Die vroegsignalering kan van groot belang zijn voor de grote groep zzp'ers bij wie als gevolg van de coronacrisis het water aan de lippen staat. De pilot Spoedhulp aan ondernemers in Flevoland, gestart in opdracht van het Zelfstandigen Loket Flevoland, biedt daarvoor aanknopingspunten.

- Grijp de situatie aan om doorlooptijden van de schuldenaanpak zo veel mogelijk te verkorten en maak daarbij slim gebruik van de mogelijkheden binnen het huidige systeem: convenanten met schuldeisers, best practices uit andere gemeenten (te vinden op de sites van Divosa, ministerie van SZW, hogescholen, NVVK). Ook de genoemde pilot biedt mogelijk aanknopingspunten.
- Stem af met en benut de mogelijkheden van vrijwilligersorganisaties (Schuldhulpmaatje, Humanitas, LSTA), die in een groot deel van de Nederlandse gemeenten actief zijn.

Meer weten over de aandachtspunten bij schuldhulpverlening? Neem dan contact op met

Ad Baan
a.baan@berenschot.nl
06-55364740

HANDREIKING EFFECTEN CORONA OP HET TERREIN VAN WERK EN INKOMEN

Prioriteer de te maken keuzes en stel een implementatieplan op

De omgang met de gevolgen van de coronacrisis kent dus vele aandachtspunten. Om er zeker van te zijn dat de belangrijkste aanpassingen ook daadwerkelijk plaatsvinden, adviseren we u om de te maken keuzes eerst te prioriteren en daarna te vervatten in een implementatieplan.

Heeft u vragen over deze handreiking of behoefte aan ondersteuning bij het zetten van bepaalde stappen, neem dan gerust contact op met een van onze adviseurs. Zij staan u graag te woord.

